

20 KASIM DÜNYA ÇOCUK HAKLARI GÜNÜ'NDE

RİSK ALTINDAKİ DÜNYA ÇOCUKLARI RAPORU HAZIRLANDI

Çocuk Vakfı, 20 Kasım 2001 tarihinde bütün dünyada kutlanacak olan **Dünya Çocuk Hakları Günü** nedeni ile **RİSK ALTINDAKİ DÜNYA ÇOCUKLARI RAPORU** hazırladı. Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Nüfus Örgütü, UNESCO, Unicef, Mülteciler Yüksek Komiserliği, BM Dünya Gıda ve Tarım Örgütü, BM Dünya Sağlık Örgütü, Çocuk Asker Kullanımını Sona Erdirme Koalisyonu, Uluslararası Af Örgütü, Çocukların Kaçırılması ve Cinsel Amaçlarla Kullanılmasını Önleme Kuruluşu, Çocuk Vakfı Çocuk Bilgi Merkezi gibi kaynaklardan yola çıkılarak hazırlanan rapor güncel çocuk sorunlarını içeriyor.

Çocuk Vakfı Başkanı Mustafa Ruhi ŞİRİN'in Dünya Çocuk Hakları Günü nedeni ile hazırlanan rapor için açıklaması şöyle:

“Tarihin hiç bir döneminde çocuk sorunu bugünkü kadar kuşatıcı boyutlara ulaşmamıştı. Bugün bütün dünyada çocuk merkezli bir kriz yaşanıyor. Buna karşılık çocuk, dünyanın ilk gündem maddesi olamıyor. Yoksulluğun, eğitimsizliğin, açlığın, şiddetin, savaşların her türlü ihmalin ve istismarın tükettiği çocuk gerçeği karşısında bütün insanlık çocuk ödevine yönelmedikçe çocuğu kolay hedef olmaktan kurtaramayız.”

RİSK ALTINDAKİ DÜNYA ÇOCUKLARI RAPORU

DÜNYA ÇOCUKLARINA YÖNELİK GENEL EĞİLİMLER

Dünyanın toplam nüfusu 6 milyar 300 milyon. 0-18 yaş arası çocuk nüfusu 3 milyar 50 milyon. Bu çocukların 1 milyar 900 milyonu 15 yaşından küçük. 500 milyon çocuk ise henüz 3 yaşını aşmamış. Her 100 çocuktan 6'sı 5 yaşına varmadan ölüyor. Gelişmekte olan ülkelerde 5-14 yaşlarında 200 milyon çocuk mutlak yoksulluk düzeyinin altında bulunuyor. Dünya üzerinde 800 milyon insan iyi beslenemiyor. Dünyada 30 milyon civarında AIDS'li yaşıyor. Dünya genelinde çocukların yüzde 71'i temiz su içebiliyor. Okul çağı içinde bulunan 135 milyon çocuk okuma-yazma bilmiyor. Gelişmiş ülkelerde ise çocukların yüzde 98'i okula kayıtlı. Dünyada eğitim harcamalarına 781 milyar dolar harcanyor. AIDS ve HIV yüzünden risk altındaki çocuk sayısında da önceki yıllara göre artış oldu. Dünya çocuk riski puanı 30. Türkiye'nin çocuk riski puanı ise 15. 20. Yüzyılın en güçlü olgularından biri olan küreselleşme, yoksulluğu daha da yaygınlaştıran eğilimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünyada her iki çocuktan biri şiddete maruz kalıyor.

SAVAŞLAR VE ÇOCUKLAR

Dünya üzerinde 15 milyona yakın çocuk çatışmalar yüzünden evlerinden ayrı yaşamak zorunda kalıyor. Geçen 10 yıl içerisinde 2 milyona yakın çocuk çatışma ortamlarında öldürüldü. 1 milyondan fazla çocuk yetim kaldı. 6 milyona yakın çocuk ciddi olarak sakat kaldı. 10 milyona yakın çocuk psikolojik travma geçirdi. Her ay 800 çocuk kara mayınlarından dolayı ölüyor veya sakat kalıyor. Yaklaşık 90 ülkede 60 milyona yakın çocuk kara mayınlarının tehdidi altında yaşıyor. Afganistan'daki çocukların %72'si bir yakınını kaybetmiş, %65'i çevrelerinde cesetler görmüş. %50'si birilerini roketli veya bombalı saldırılar neticesinde ölüyor görmüş.

Dünya'da 35'e yakın ülkede 300 bin civarında çocuk hükümet ya da muhalif gruplar adına asker olarak savaşıyor. Çocuklar 85'ten fazla ülkede askere alınıyorlar. Çocuk askerlerin çoğunluğunu 15-18 yaş dilimindeki çocuklar oluşturmakla birlikte henüz 7 yaşında olan çocuk askerlere de rastlanıyor. Bu çocukların pek çoğu ön saflarda çarpışmalara dahil edilirken bazıları da casus, haberci, nöbetçi, hamal, hizmetçi veya seks kölesi/sexual slave olarak kullanılıyor. Yine küçümsenemeyecek sayıda çocuk asker, kara mayınlarını temizlemek için kullanılıyor. Bazıları fakirlik veya ayrımcılıktan dolayı asker olurken çoğunluğu kaçırılarak asker yapılıyorlar. Savaş bölgelerinde yaşayan çocuklar evlerinin önünden, okullarından, mülteci kamplarından yahut komşu ülkelerden kaçırılabilirler.

Hükümet ya da muhalif gruplar, yetişkinlerin kısıtlılığında dolayı çocukları kullandıklarını söylüyorlar. Kongo Demokratik Cumhuriyeti (KDC)nden bir kumandan ise çocukların "bunu tamamiyle bir oyun" zannettiklerini ve "bu yüzden de korkusuz" olduklarını ifade ediyor. Genellikle hiç eğitim almadan yahut çok az eğitim alarak askere gönderiliyorlar. Oldukça ucuza mâl olan bu çocuklar aynı zamanda düşünmeksizin itaat ediyorlar.

Çocuk askerler fizikî yaraların yanı sıra psikolojik travma ve ölüm riskiyle de karşı karşıyalar. Erkek çocuklar da aynı riski taşımakla birlikte kızlar için en büyük tehlike tecavüze uğrama ve cinsel istismara mâruz kalma. Aşırı yük altında ezilme, kötü beslenme, cilt enfeksiyonları yaygın. Cinsel yollarla bulaşan HIV/AIDS gibi hastalıklar tüm çocukları tehdit ediyor. Kız çocuklara mahsus bir problem de hamile kalma riski. Ayrıca onları duyarsız hale getirdiği için uyuşturucu ve alkolün yaygın olarak kullanımına müsaade ediliyor.

Hatalarından dolayı ölüm cezasına çarptırılan çocuklar var. Pek çok ülkede esir alınan ve kaçmaya teşebbüs edip başarılı olamayan çocuklar işkence ve kötü muameleye mâruz kalıyorlar. Bazı bölgelerde terhis edilmiş olmalarına rağmen çocuklar tekrar askere alınıyorlar. Herhangi bir bölgede birkaç çocuğun savaşıırken görülmesi o bölgedeki tüm çocukları şüphe altında bırakıyor ve tüm çocuklar çarpışan grupların hedefi haline geliyorlar. Çocuk askerlere en çok Burma, Paraguay, Kolombiya, Sierra Leone, Angola, Afganistan ve Sudan'da rastlanıyor. Bununla birlikte endüstrilemiş ülkelerde de çocuklar askere alınıyorlar.

Orta ve Güney Afrika'da bazılarının henüz 7-8 yaşında olduğu 120 bin çocuk asker fiilen çatışmalara katılıyor. Çocuk askerlerin yoğun olduğu yerler Angola, Sierra Leone, Burundi, Kongo, KDC, Etiyopya, Liberya, Ruanda, Sudan, Uganda. Burundi'de askere alınma yaşı 15. Ruanda'da ise 16. Sierra Leone'de hükümet destekli "Yurttaş Savunma Birlikleri"nin %30'a yakını 7-14 yaş arası çocuklardan oluşuyor. Angola'nın sınır ötesinden getirdiği 2000 Namibyalı çocuğu asker yaptığı yönünde raporlar var.

Sierra Leone'de silahlı gruplarca kaçırılan kız çocukların neredeyse tamamı tecavüze uğruyor. Silahlı gruplar tarafından düzenlenen bir köy baskınında 8 yaşındaki bir kız çocuğunun kolu koparılarak bu çocuğa gidip devlet başkanından yeni bir kol istemesi söyleniyor.

Kenyalı sokak çocukları Burundili Hutu milisleri tarafından askere alınıyorlar. Ruanda kuvvetleri de komşu ülkelerdeki çocukları Burundi ve KDC'ye karşı savaşmak üzere asker yapıyor. Uganda'da

Lord's Resistance Army (LRA) çocukları okullarından ve evlerinden kaçırarak Sudan'daki kamplara götürüyor.

14 yaşındaki Ugandalı Concy'nin sözleri şöyle: "Bizler erkeklere dağıtıldık. Ben eşini yeni öldürmüş bir erkeğe verildim. LRA'nın karıları olmayı reddedenler hemen öldürülüyorlardı."

Geçtiğimiz mayıs ayında KDC'de yaşları 14 ila 16 arasında değişen 4 çocuk asker bir kanundan dolayı ölüm cezasına çarptırıldılar.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da eskisine göre oldukça azalmış olmakla birlikte bugün hâlâ çocuklar muhalif gruplarca askerleştiriliyorlar. Mısır'da, Cezayir'de, İran, Irak ve Türkiye'de silahlı muhalif gruplar 15 yaşın altındakileri askere alıyorlar.

Asya-pasifik'te, Afganistan, Burma ve Sri Lanka en çok çocuk asker kullanılan bölgeler.

Myanmar/Burma'da gerek hükümet gerekse hükümet dışı kuvvetler çocuk askerlere saflarında yer veriyorlar. Çocuk askerlerin ekseriyeti zorla bu kuvvetlere dahil ediliyorlar. İstisnaî olarak ekonomik koşullar ve kabile/aşiret bağları nedeniyle kendisi bu kuvvetlere katılmayı kabul eden çocuklar da var. Hamal ve mayın temizleyici olarak kullanılıyorlar. Taşıyabilecek kadar büyüdükleri zaman ellerine tüfek yahut yarı otomatik silahlar verilerek savaşmaları için ön saflara sürülüyorlar. Sri Lanka'da kız çocuklar da asker olarak kullanılıyor. Bildirildiğine göre pek çoğu toplum arasında çok daha az dikkat çektiği için intihar bombaları olarak yetiştiriliyorlar. Ampakaman bölgesinde 1999 Ekim'inde hükümet kuvvetlerince düzenlenen bir baskında öldürülen 140 Tamil Kaplanı'nın 49'u çocuktü ve bunların 32'si 11-15 yaş arası kız çocukları idi.

Afganistan'da Taliban kuvvetlerinin yanı sıra Taliban karşıtı gruplar da çocukları askere almaya devam ediyorlar.

Hindistan, Nepal, Filipinler ve Endonezya'da devam eden düşük yoğunluklu çatışmalarda da çocuk askerler kullanılıyor. BM Özel Raportörü, Kuzeydoğu Hindistan'da silahlı gruplarla ilişkisi bulunduğundan şüphelenilen çocukların hukukdışı infaz, işkence ve kaybedilme ile karşılaştıklarına işaret ediyor.

Avustralya ve Yeni Zelanda'da 17 –ve istisnaen 16- yaşındakiler askere alınıyor.

Latin Amerika'da binlerce çocuk hükümet kanadında ya da muhalif kanatta çarpışmaya devam ediyor. Bu mesele ile en çok karşılaşılan ülkeler Kolombiya, Peru ve Paraguay. Meksika'da da zaman zaman bu sorunla yüz yüze gelinebiliyor. Ağır eğitim şartları bazen ölümlü sonuçlanabiliyor. Paraguay'da sadece 2000 yılında 6 çocuk bu yüzden öldü. Nisan 2001'de 17 yaşındaki Maciel, sigara vermeyi reddettiği arkadaşı tarafından vurularak öldürüldü. Maciel 16 yaşındayken annesinin imzası taklit edilerek rızası var gösterilerek askere alınmıştı. Diğer pek çok ülke gönüllü olmak kaydıyla çocukları askere alıyor. Küba zorunlu askerlik yaşının 18'in altında olduğu tek ülke. Kolombiya'da bazı hükümet karşıtı silahlı grupların neredeyse yarısı 18 yaşının altındakilerden oluşuyor.

Avrupa ve Kuzey Amerika'daki pek çok ülke 16 yaşındakileri gönüllü askerliğe alıyor.

Britanya ordusunda 18 yaşın altındakilere yönelik aşağılayıcı muameleye yetişkin askerlerin zorla yedirmeye çalıştığı çamur örnek gösteriliyor. Bu ülke 17 yaşındakileri çatışmaya gönderiyor. BM Barışgücü içinde gönderdiklerinin arasında bile 17 yaşındakiler vardı ki bu birimin içinde 18 yaşından küçükleri buldurmak yasaklanmıştı.

ABD, Körfez Savaşı'nda, Somali'de ve Bosna'da 17 yaşındaki askerleri kullandığını kabul ediyor. Kanada, gönüllüleri 16 yaşında askere almaya devam ediyor. Rusya Federasyonu'nda askere alma yaşı 18 olmakla beraber daha küçük yaştaki öksüzlerin ve sokak çocuklarının ordu birimlerine ve kamplarına götürüldüğüne dair raporlar var.

Çeçenistan, Karabağ, Güneydoğu Türkiye ve Kosova’da çocuklar casus, haberci ve hamal olarak kullanılıyorlar.

ÇOCUKLARA YÖNELİK İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

İşkence ve kötü muamele, çocukların haklarını ihlâl etmede yoğun olarak uygulanan yöntemler arasında yer alıyor. Ülkeler arasında farklılık gösteren unsurları, bu fiillerin yoğunluğu, uygulama şekli ya da bu fiilleri uygulayanların kimliği belirliyor.

İşkence, cinsiyet ayrımı gözetmediği gibi kendisini herhangi bir mekânla da sınırlandırmıyor. 9 yaşındaki bir erkek çocuğu da 14 yaşındaki bir kız çocuğu da işkenceye maruz kalabiliyor.

İşkence ve kötü muamele genellikle kapalı ortamlarda vuku buluyor. Fakat bazen sokak ortasında, polis arabasında veya bir toplama merkezinde de bu eylemlere rastlanabiliyor.

Çocuklara karşı uygulanan kötü muamele ve işkencede en yaygın yöntem dayak. Dayak, çoğu zaman yaralanmalara neden olmakla birlikte zaman zaman iç kanama, kemik kırılması hattâ ölümle de sonuçlanabiliyor. Öldüresiye dövmek aynı zamanda en eski ve terk edilmeyen yöntem. Diğer yöntemler ise bölgeden bölgeye değişiyor. Tecavüz daha ziyade kız çocukları tehdit etmekle birlikte sadece onlara yönelik bir muamele değil. Teknolojik gelişmelere kapalı olmayan uygulayıcılar elektriği de kendi amaçlarına uygun bir şekilde kullanıyorlar. Vücudun herhangi bir noktasına kablo bağlanarak veya içi su dolu bir havuza elektrik yüklü kablo konularak çocuklara işkence yapılabiliyor. “Buzdolabı” denilen soğuk odalarda bekletme veya dışkı ve pislik içinde uzun süre alkoyma da uygulanan yöntemlerden. Su altında veya su üstünde nefessiz bırakma ise uzun süre aç ve susuz bırakmaya oranla daha bölgesel bir uygulama.

İşkence ve kötü muamele yapmak için her şey gerekçe olabiliyor. Hırsızlık gibi adli vakalar en sık rastlanan nedenler arasında yer alıyor. Bunun yanında çocukların dışa vurduğu kendilerine ait düşünceleri de yeterli bir sebep teşkil ediyor. Bazen çocuklar görüşleri “takdir edilmeyen” ve fakat ele de geçirilemeyen aile üyelerinin yerine ya da onlara ulaşmak için işkence ve kötü muameleye maruz kalıyor. Hattâ kurumdaki görevlinin dayak atma isteği de bir gerekçe olarak karşımıza çıkabiliyor. Ceza veya tutukevlerinde yetişkinlerle birlikte alikonan çocuklarda işkence ve kötü muamele riskiyle karşılaşma oranları artıyor. Çatışma bölgelerinde taraflar karşılıklı olarak diğer tarafın elemanlarına kötü muamele yapıyor.

İşkence ve kötü muamele iddiaları genellikle yargı önüne çıkarılamıyor. İşkencecilere caydırıcı nitelikte cezalar uygulanmıyor.

Afrika’da çocuklara yönelik işkence ve kötü muamele yaygın. İşkence ve kötü muameleye iktidarı elinde bulunduranların yanısıra birbiriyle veya hükümet güçleriyle çatışma halinde olan gruplar tarafından da başvuruluyor. Çocuklar çeşitli türlerde cinsel şiddete de maruz kalıyor. Afrika, tecavüzün en yaygın olduğu kıta. Afrika’nın orta ve aşağı bölgelerinde oran daha da yükseliyor. Afrikalı çocukların bazıları uygulanan işkence ve kötü muameleye dayanamayarak ölüyor. Kuzey Afrika’da son zamanlarda vaka sayısında kısmî bir azalma görülüyor.

Cezayirli Hasan Şerif ve abisi, haklarında herhangi bir suçlama yokken silahlı bir gruba katılmış olabilecekleri şüphesi ile 17 gün gözaltında tutuldular. Kimseyle görüştürülmedikleri bu süre içinde elektrik şokunun yanısıra Cezayir’de yaygın olarak uygulandığı söylenen “şifon”a da maruz kaldıkları iddia ediliyor. Şifon, kimyasal madde karıştırılmış pis suyun ağızdan aşağı zorla dökülmesi ve ardından ağza bir kumaş parçası tıklanmasını ifade ediyor.

Nijeryalı Bariya, toplum tarafından dışlanacağı veya toplumsal bir cezaya çarptırılacağı endişesi ile tecavüze uğradığını herkesten gizlemeye çalışmış.

Faşlı Hamid, arkadaşını öldürdüğünü itiraf etmeye zorlamak için gözleri bağlanarak falakaya yatırılmış. Kenyalı Lamurodo’nun cesedi yabancı birinin suçlaması üzerine içeri alındıktan 2 gün sonra 160 kilometre ötede bulunmuş. Malavi’de cezaevinde kalan çocuklar gardiyanlar tarafından kendi

bölümlerinden alınarak yetişkinlerin bölümüne kaçırılarak para karşılığı yetişkinlere teslim ediliyorlar. HIV/AIDS gibi hastalıklara kapılma riski altında bulunan çocukların yapabilecekleri bir şey yok.

Avrupa ve Kuzey Amerika'da işkence ve kötü muamele örnekleriyle daha ziyade sorunlu çocukların toplandığı merkezlerde karşılaşıyor. Çatışmaların yaşandığı bölgelerde işkence ve kötü muamele vakaları daha yaygın. Diğer muhitlere nispetle bu muhitte ırkçı temelden hareketle gerçekleştirilmiş vakalara daha fazla rastlanıyor. Teknolojiyi yakından takip eden bölge ülkelerinde teknolojinin imkanlarıyla elde edilmiş olan kimyasal gaz gibi maddelerin kullanımına ise daha çok rastlanıyor.

Rusya, oluşturduğu kontrol noktalarında "Çeçen mücahidi" olma ihtimaline dayanarak 10 yaşındaki erkek çocuklarını bile alıkoyabiliyor. Rusya'nın alıkonulan çocukları götürdüğü filtrasyon/ayıklama/süzme kamplarında işkence ve tecavüzün yaygın olduğu söyleniyor. Tanıkların anlattığına göre Chernokozovo'da 14 yaşındaki bir kız pek çok gardiyanın tecavüzüne uğramış. 16 yaşındaki bir erkek çocuğunun da konuşamayacak ve yemek yiyemeyecek şekilde ağız ve dişleri dağıtılmış. Rusyalı Vladimir ise bildirildiğine göre gözaltından canlı çıkamamış.

Kosovalılar Sırp'ları suçlarken Sırp'lar da Kosovalılar'ı aynı suçlarla itham ediyorlar.

Angolalı Didier bir sokak kavgasına karıştığı iddiası ile İsviçre polisi tarafından sokak ortasında dövülmeye başlanmış.

İngiltere'de Feltham'da günün 22 saatini harap, çürümüş, kirlî ve soğuk hücrelerde battaniyesiz olarak geçirdiklerini gördükten sonra Hapishaneler Baş Müfettişi "medenî bir ülkede bunun kabul edilemeyeceğini" söylüyor.

ABD Louisiana'daki çocuk merkezlerinden Jena'da alıkonan çocuklar, bildirildiğine göre uzun süreli izolasyona tâbi tutuluyorlar; ayakkabı ve battaniyeden yoksunlar ve kimyasal gaza maruz bırakılıyorlar.

Baltimore Sun Gazetesinin haberine göre gardiyanların bir çocuğun dudağını patlatması, burnunu kanatması, çocuğu yerlere fırlatıp dövmesi olağan.

Bulgaristan'da Dzhurkovo Zihinsel Özürlü Çocuklar Evi'nde bildirildiğine göre iki çocuk ihmal yüzünden öldü.

Latin Amerika'da bazı bölgelerde devam eden çatışmalar çocuklara yönelik işkence ve kötü muamelenin artmasına sebep oluyor. Gözaltı süreleri uzun. Yetişmiş eleman eksikliği kendini yoğun şekilde hissettiriyor. Sorunlu çocukların alıkonulduğu yerlerde keyfi muamelelerin söz konusu olduğu söyleniyor.

UNICEF'ten Emilio Garcia Mendez, Latin Amerika'da ne kadar çocuğun ne için hapiste bulunduğunu bilmediklerini beyan ediyor.

Guatemalalı Maria, ailesinin ve kendisinin öldürüleceği korkusu ile tecavüze uğradığını bir süre kimseye anlatamamış. Jamaika'da çocuklar aylarca gözaltında bekletiliyorlar.

Kolombiya ve Brezilya'da "sosyal temizlik" operasyonlarının hedefi olan sokak çocukları işkence ve kötü muameleyle maruz kalıyorlar.

Paraguaylı Francisco'nun çocukların alıkonulduğu bir merkezde saatlerce başaşağı vaziyette bir kolona kelepçelenmiş olarak bekletildiği iddia ediyor. Bu tür merkezlerde uyuşturucu kullanımının yaygın olmasının sebebini bir çocuk şöyle ifade ediyor: "Burada ha ölmüşsün ha yaşamışsın". Yine bu merkezlerde "marihuana" satışının da gardiyanlar tarafından yapıldığı iddia ediyor. Brezilya'da bu tür merkezlerde kalan çocuklar belirtildiğine göre toplu şekilde cezalandırılıyor.

Asya-Pasifik'te baskıcı sistemler işkence ve kötü muamele örneklerinin artmasına sebep oluyor. Çatışma bölgelerinin yanında siyasî açıdan tartışma konusu olan bölgelerde de işkence ve kötü muamele örnekleriyle daha fazla yüz yüze kalınıyor. Ölümle sonuçlanan vakalarla burada da karşılaşıyor. Sri Lankalı Vallipuram 12 polis tarafından tutuklandıktan sonra "Tamil" üyesi olduğunu

itiraf etmeye zorlanmış. Tibetli Phuntsog ve arkadaşı yumruklarını kaldırarak “Özgür Tibet” diye bağırmağının hemen ardından Çinli polislerden dayak yemişler. Bu eylemlerinden dolayı yargılandıktan sonra 3 yıl hapis cezası almışlar.

Bangladeşli 9 yaşındaki Firoz, hırsızlık yaptığı iddiasıyla içeri alındıktan sonra uzun süre asılı şekilde bırakılmış ve dayak yemiş ve polisler tarafından parmağı ezilmiş.

Endonezya'nın Aceh/Açe Bölgesindeki yedi aylık Muhammad, babasının nerede olduğunu söylemeyen annesini konuşturmak için saatlerce güneş altında asılı bırakılmış.

Hücre arkadaşının ifadesiyle ölesiye dövülen ve otopsi raporunda ölüm sebebi olarak başına aldığı darbeler gösterilen Pakistanlı Gulam'ın polis tarafından ailesine söylenen ölüm sebebi oğullarının kendini hücrede asmasıymış.

Avustralya'da yerli çocuklara işkence ve kötü muamele yapıldığı söyleniyor.

Ortadoğu'da da çocuklara karşı işlenen kötü muamele çok yaygın durumda. Yüzlerce Filistinli çocuk en fazla taş atarak İsraili askerlere zarar vermenin karşılığı olarak günlerce tecrit ve gözaltında tutuluyor. Aç, susuz ve uykusuz bırakılan bu çocukların 12 yaşından büyük olanları askeri mahkemelerde yargılanıyor ve cezaevine konuluyor. İsrail çekildikten sonra basına açılan Lübnan'daki Kham Alıkoyma/Gözaltı Merkezi'nde gazeteciler kamçı, elektrod, kelepçe vb. aletlere rastladılar. Ali'nin bu merkezde 9 ay ailesiyle ve Kızılhaç'la görüştürülmeden alıkonulduğu söyleniyor. Ali, 2 sene alıkonulduğu bu yerde soğuk su ve kamçıdan dolayı çektiği acıları hâlâ hissettiğini söylüyor.

MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÇOCUKLAR

Dünya üzerindeki mülteci ve sığınmacıların %80'i kadın ve çocuk. Dünyada kendi ülkelerinde yerlerinden/yurtlarından edilmiş 25 milyondan fazla çocuk var. Bunlardan 10 milyon kadarı BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK/UNCHR)nin himayesi altında bulunuyor. Çeşitli sebeplerle memleketini terk etmek zorunda kalan bu çocukların bir kısmı yolda ailelerinden ayrı düşüyor ve bazen onlara hiç kavuşamıyor. Çocukların yaşadığı yerleri terk etmelerinin en büyük sebebi kendi muhitlerinde çıkan çatışmalar.

Mülteci ya da sığınmacı çocuklar şiddet, hastalık, kötü beslenme gibi sorunlarla sık sık yüz yüze geliyorlar. Neredeyse tamamının yetişkinlerin yardımına ihtiyaçı var.

Ülkesinde en fazla mülteci barındıran devletlerin başında Ürdün, İran ve Pakistan yer alıyor. Afganistan'da uzun süredir devam eden çatışmalar bu ülkedeki 12 milyondan fazla insanı yerinden etmiş. Bunların 7 milyona yakını mülteci durumunda iken kalanı ülke içinde yer değiştirmiş. 7 milyonluk kitlenin 4 milyonu çocuk.

Burada da çocuklar ilk hedef oluyor. Mülteci çocuklara suçlularmış gibi davranılıyor.

Çoğu zaman temiz su bulamadıkları gibi bazen barınacak mekan da bulamıyorlar. Bu çocuklar için temin edilen malzemeler ise hırsızlar için kolay bir hedef oluyor.

Asya-Pasifik'te 5,5 milyon civarında mülteci bu bölgede yaşıyor. Mülteci çocuklar kaçışılarak “batı”ya doğru götürülüyorlar. Kimisi hizmetçi/köle olarak satılırken kimisi seks pazarına sunuluyor.

Latin Amerika'da 2,5 milyon kişi yurdundan edilmiş. Bunların neredeyse tamamı Kolombiya ve Peru'da yerlerinden edilen insanlar. Fakirlikten dolayı başka ülkelerde ekmek aramaya kalkan çocuklar, yollara düştükleri andan itibaren kaçışılarak satılma riskiyle karşi karşıya kalıyor.

Afrika'da 4 milyona yakın mülteci ve sığınmacının yarısını çocuklar oluşturuyor. Ailesinden ayrı düşmüş mülteci çocuklar kaçışılarak seks pazarında kullanılma riskini daha fazla taşıyorlar.

Ortadoğu’da 3 milyon mültecinin yarısından fazlası çocuklardan oluşuyor.

ÇOCUKLARIN KAÇIRILMA VE CİNSEL SÖMÜRÜ ARACI OLARAK KULLANILMASI

Kesin rakamlar bilinmemekle birlikte yılda 2,5 milyona yakın insan kaçırılıyor. Kaçırılanların yarıya yakını kız çocukları. Erkek çocukları da kaçırılıyor. Geçen yıllar kaçırılan çocukların sayısını azaltmadığı gibi artmasına da engel olamıyor. Çocuklar ticarî bir mal gibi görülerek alınıp satılıyor. Sağladığı kazanç açısından silah ve uyuşturucu kaçakçılığı ile yarıştığı söyleniyor. Çocukları kaçırılanlar büyük ve organize gruplar. Pek çok çocuk durumunu bildirmek üzere polise gitmeye korkuyor. Bazıları içlerinde polislerin de bulunduğu gruplar tarafından kaçırılmış.

Çocukların pek çoğu kaçırılarak seks pazarına sokulurken bazıları aileleri tarafından zorlanıyor. Belli bir oranı da “batı”ya kaçtıktan sonra rahat bir yaşama kavuşacağını düşünen fakat umduğunu bulamadığı gibi aç ve susuz kalarak ekmeği seks pazarında bulan çocuklar oluşturuyor.

Çocuk seks pazarındaki sayının artmasındaki en önemli sebep HIV/AIDS korkusu. Kendisine AIDS bulaşmasından korkan pek çok insan “bakire”lerle ilişkiye girerek korunacağına inanıyor.

Çocukların cinsel sömürü aracı olarak kullanılmasının yanısıra çocuk pornografisinde de artış var. Teknolojik gelişmeler en çok çocuk pornograficilerinin işine yarıyor. Kız çocukların chat odalarında konuşarak kandırılmasına önleyici tedbirler yeterli değil. Kaçırılan çocuklar sadece cinsel sömürü aracı olarak çalıştırılmıyor. Çocuklar ayrıca uyuşturucu dağıtıcısı, seks kölesi, ev hizmetçisi/kölesi ve ucuz işçi olarak da çalıştırılıyorlar. Bu çocuklara yardım etmek isteyenler ise tehditlerle karşılaşılıyorlar.

Afrika’da çocuklara yönelik seks turizminde artış var. Seks turizmi açısından Senegal en önemli merkez. Onu Gambiya, Togo, Benin izliyor. Çocuk pornografisinde de artış gözleniyor. Diğer merkezlerin aksine Gambiya’ya gelenler Avrupalı kadınlar ve onlar da erkek çocuklarla ilişki kurmak için burayı tercih ediyorlar. Güney Afrika’da Angola, Mozambik, Kenya gibi ülkelerden getirilen 38 bin çocuk seks pazarında kullanılıyor.

Çocuk seks pazarındaki rakamsal artışın altında cahillik, turizm, şehirleşme ve işsizlik yatıyor. Kırsal kesimlerden iş umuduyla kandırılarak şehirlere getirilenler genellikle seks pazarına sunuluyorlar. Kurbanlar genellikle çok fakir ailelerin çocukları, sokak çocukları ve mülteci çocuklardan oluşuyor. Bunu bir ekonomik kazanç gibi düşünen bazı aileler de eve para girmesi için çocuklarını ya satıyorlar ya da bu pazara girmeye zorluyorlar. Silah ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra en kazançlı işin çocuk kaçırma olduğu belirtiliyor.

Afrika’da çocuğun kaçırılarak ticarî cinsel istismara maruz bırakılmasını önlemeye yönelik hukukî engellemeler ise yeterli değil.

Belirtildiğine göre Asya-Pasifik ülkelerinden Nepal’den Hindistan’a her yıl 150 bin kadın ve kız çocuğu kaçırılıyor. Pakistan’da “Mini Bangladeş” denilen pazarda Bangladeşli kızlar satılıyor. Kamboçya seks turizminin merkezlerinden biri. Sadece Çin’de çeyrek milyon kadın ve kız kaçırılıyor. Yeni Zelanda’da 11 yaşında seks pazarında kız çocuklarına rastlanıyor. Polis raporlarına göre yakalananların %44’ü 14 yaşının altında. Avustralya’da da çocuk pornografisi artış göstermiş.

Çin ve Tayland’da bu işi meslek haline getirmiş mafyaların varlığından söz ediliyor.

Hindistan ve Pakistan insan kaçırılanlar için hem bir merkez hem de Bangladeş, Sri Lanka, Nepal ve Afganistan gibi ülkelerden kaçırılanlar için kullanılan transit bir yol olarak ifade ediliyor.

Taylandlı Rin daha 9 yaşındayken annesi tarafından seks pazarına alıştırılmış.

Bu bölgeden kaçırılan çocukların bir kısmı seks pazarının bir parçası oluyorlar. Pek çok çocuk organ nakli için kaçırılırken bazı çocuklar ucuz işçi olarak da kullanılıyorlar.

Zayıf sınır güvenliği ve hukukî düzenlemelerdeki eksikler bu sorunla mücadeleyi güçleştiriyor.

Ortadoğu ülkelerinde kaçırılan çocuk az. Fakat Asya'dan kaçırılan çocuklar burada özellikle refah seviyesi yüksek ülkelerde pazarlanmaya çalışılıyor. Deve yarışlarında kullanılmak üzere kaçırılan çocuklar binlerle ifade ediliyor.

Kuzey Amerika ve Avrupa'da kaçırılan çocuklar en çok bu bölgede pazarlanıyor. Bulgaristan ve Rusya'da bu işle uğraşan organize grupların varlığından bahsediliyor. Afrika ve Asya'dan kaçırılan çocuklara en fazla burada rastlanıyor. Batı Avrupa'da ve özellikle İtalya'da oldukça fazla sayıda kız çocuğu fahişelik yapıyor. Bu bölge insanların AIDS/HIV riskini önlemek için bu çocuk fahişelerle cinsel ilişki kurdukları söyleniyor.

Latin Amerika'da bazı çocuklar aileleri tarafından seks pazarına zorlanırken bazıları da daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak ümidiyle gittiği büyük şehirlerde ya aç kaldığı için ya da refah seviyesi yüksek bir yaşamı sürdürmek için fahişelik yapıyor.

Guatemala'da çocuklardaki AIDS oranında artış var.

El Salvador Limanı, çeşitli ülkelere buraya gelenlerin çocukların seks pazarına sürüldüğü bir merkez. Bu ülkede erkek çocukların da pazarlandığı söyleniyor.

Nikaragua ve Honduras'tan kaçırılan çocuklar genellikle Guatemala'ya getiriliyorlar. Diğer ülkelerin aksine Meksika'da çocuklara yönelik cinsel sömürünün faillerinin devletin kendi vatandaşları olduğu söyleniyor. İddialar bu ülkede 16 bin çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı yönünde. Bu ülkede çocukların gece kulüplerinde de çalıştırıldığı belirtiliyor.

Kosta Rika'da seks turizminin müşterilerinin genellikle Amerikalı, Kanadalı, Japon ve İtalyan olduğu iddia ediliyor. Yakalananların çoğu gelişmiş ülke vatandaşları.

ÇOCUK İŞÇİLER VE TEHLİKELİ MESLEKLER

ILO'nun güncel araştırma ve son nüfus verilerine göre, dünya genelinde 5-11 yaş grubunu teşkil eden çocukların 60 milyona yakını çalışıyor. Dünyada 9-14 yaş grubunda 272 milyon çocuk çalışıyor. Aynı iş ortamını paylaşan yetişkinlere nazaran, çocukların fizyolojik olarak hassas ve nazik bir yapıya sahip olmaları, onların daha kolay hastalanmasına ve yaralanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çocukların büyük bir çoğunluğu çeşitli tehlikelere maruz kalmaktadır. Kız çocukları erkek çocuklara nazaran daha fazla zarar görmektedirler(%76'ya karşılık %71). Örneğin 5-11 yaş grubunda bulunan kızların %21'i, iş ortamında meydana gelen kaza ve yaralanma olaylarından dolayı, bir daha çalışamaz hale gelmektedirler.

Çocukların iş hayatında zarar görmeleri ve yaralanmaları, genellikle; kırılmış veya tamamen zarar görmüş vücut azaları, yanık ve deri hastalıkları, duyu organlarının (özellikle göz ve kulak) hassasiyetinde zayıflama ve bozulma, solunum ve mide rahatsızlıkları, yüksek ateş, fabrikalardaki veya sahalardaki aşırı sıcaklıktan kaynaklanan baş ağrısı kendini gösterir. Bu çocukların büyük bir çoğunluğu, doktor gözetiminde veya hastanelerde tedavi olmaları gerekmektedir. Bu durumda her 5 kız çocuğunun 4'ü ve her 4 erkek çocuğun bir tanesi tıbbi müdahaleye tabi tutulmak zorundadır.

Kırsal bölgelerde, çalışan çocukların büyük bir çoğunluğunun mesleği veya aktivitesi tarım, balıkçılık,..vb olduğundan, yaralanma olaylarının ve hastalıkların en büyük oranını bu tip sektörler teşkil ediyor. Örneğin her 10 kız çocuğundan 9'u ve her 5 erkek çocuktan 4'ü bu tip kazalardan etkileniyor.

Maden, inşaat, ulaşım gibi sektörlerde çalışan çocukların sayısı çok az olmasına rağmen (% 0.5-% 2.9) yaralanma olayları ve hastalanmalar buna benzer yerlerde bir hayli fazla (sırasıyla, %15.9, %25.6 ve %18.1. tarım sektöründeki % 12.2'ye nazaran). Bu üç sektör, özellikle ilk ikisi, çalışan çocuklar, bilhassa kız çocukları için en kötü ve en tehlikeli iş alanlarıdır. Her 3 kız çocuğundan bir tanesi (%25.6) ve her 4 erkek çocuğun yaklaşık bir tanesi (%25.6) inşaat sektöründeki kazalardan

etkileniyor ve ciddi bir şekilde yaralanıyor. Maden sektöründe ise, bu durum, kız çocuklar için % 20.8, erkek çocuklar için % 15.9'dur.

Çalışan çocukların dörtte üçü haftada 40 saatten fazla çalışmaktadır. Her 10 çocuktan 1 ya da 2'si ise 56 saat veya daha fazla çalışmak zorunda bırakılmıştır. Bazı durumlarda kız çocukları, erkek çocuklardan daha uzun süreli çalıştırılıyor. Kız çocukları, genellikle ücretli veya ücretsiz olarak hizmet veya temizlik işlerinde kullanılıyor.

Çalışan çocuklar işlerini stresli(çalışan çocukların yaklaşık yarısı), sıkıcı (yarısından fazlası) veya izin ve dinlenme zamanı olmayan (yaklaşık dörtte üçü) işler olarak tanımlıyorlar.

TÜRKİYE'NİN ÇOCUKLARI

0 – 18 yaş arasındaki nüfus 27 milyon. 5 yaş altı nüfus 7 milyon. Yıllık doğum sayısı 1 milyon 400 bin. Yıllık ortalama nüfus artış hızı 1.9'dur. Hanehalkı ortalaması ise 4.3'dür. Bebek ölüm oranı binde 37'dir. Kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuk sayısı son 5 yılda arttı. Doğurganlık oranı doğuda yüzde 4.2, batıda ise yüzde 2'dir. Bin bebek başına düşen canlı doğumda oran doğuda binde 62, batıda binde 33'tür. Türkiye'de toplam doğurganlığın yüzde 11'i 15 – 19 yaş grubunda gerçekleşiyor. Türkiye'de çocuk annelerin oranı da yüksektir. 12 – 14 yaş arası evli olan kız çocuklarının sayısı 10.484'dür. 15 – 19 yaş grubunda evli olanların sayıları ise 463 bin 481'dir.

Türkiye nüfusunun yüzde 36'sı yoksuldur. Türkiye yılda kişi başına düşen 2600 dolar (2000) ile orta gelirli bir ülkedir. Gelir dağılımı adaletsizdir. Yeterli sosyal güvenlik ağları olmayışı yüksek işsizlik oranları ve enflasyon yüzünden başta çocuklar olmak üzere nüfusun 30 milyonu risk altındadır. Türkiye'de son 5 yıl içinde sosyal alanda yapılan harcamalarda sürekli düşme eğilimi olmaktadır. Yoksul aileler ülke genelinin ancak yüzde 6 payını kullanabilmektedir ve kişi başına yıllık gelirleri ise 500 doların altındadır. Türkiye'de son 10 yılda toplumsal gelişme, ekonomik alandaki gelişmelerin altında kalmıştır. Ekonomik büyüme açısından gösterdiği gelişmeyi insanî gelişme alanlarında gösterecek sosyal projelere yönelememiştir.

Türkiye çocuk sağlığı alanında ulusal hedeflere ulaşmaktan uzaktır. Bağışıklama, bebek ve anne ölüm hızı yanında malnütrisyon açısından standartlarını iyileştirmiştir fakat bu standartlar istenilen düzeyin altındadır. Hiç aşı olmayan çocuk sayısı yüzde 4'tür. 12 – 23 aylık bebeklerin ise yalnızca yüzde 41'i aşılıdır. Türkiye'de her üç çocuktan biri sağlıklı beslenemediği için gelişme ve büyüme bozukluğu içindedir. Türkiye genelinde sağlıklı tuvaleti olmayan hane halkı yüzdesi 31'dir. Sağlıklı içme suyu olmayan hane halkı yüzdesi ise 26'dır.

7 – 13 yaş arası okula kayıtlı olmayan kız çocuk yüzdesi 31, erkek çocuk yüzdesi ise 21'dir. Türkiye'nin okullaşma oranı ilk okul, yüzde 90, orta ve dengi okul yüzde 64, lise ve dengi okul, yüzde 50, yüksek okul, yüzde 18'dir. Okullaşma oranlarında önemli bölgesel farklılıklar söz konusudur.

4 – 18 yaşları arasındaki çocuk nüfusu içinde 1 milyon 100 bin özürlü çocuk bulunuyor. 45 bin görme, 130 bin işitme, 500 bin zihinsel, 300 bin hareket engelleri olan özürlü çocuklar için verilen eğitim ise yetersizdir. Özürlü çocukların okullaşma oranları yüzde 2 civarındadır. Özel eğitim dahil ilköğretimden yararlanan özürlü çocuk sayısı 28 bindir.

Türkiye'de 6 – 18 yaş grubundaki çalışan çocuk sayısı 6 milyon sınırına dayanmıştır. Çalışan çocukların ise yüzde 30'u okula gitmiyor. Sokakta çalışan çocuk sayısında son 5 yılda artış olduğu gözlenmiştir. Türkiye genelinde sokak çocuklarının sayısının 6 bin olduğu tahmin ediliyor. Türkiye'de koruma altındaki çocuk sayısı 16 bin 595'dir. Çocuğa karşı işlenen suçlarda son 5 yıldaki artış yanında çocukların işlediği suçlarda da artış olmuştur.

Türkiye’de çocuk ihmali ve istismarı giderek yaygınlaşıyor. Çocuk istismarının en yüksek oranını psikolojik ve fiziksel istismar türleri oluşturuyor. Örselenen, cinsel tacize ve şiddete maruz kalan çocuklara yönelik hak ihlallerinin izlenmesi yapılamadığı gibi çocuk istismarına yönelik projelerin uygulanmasına da başlanamıyor. Çocuklar reklâm, müzik ve gösteri dünyasında yoğun bir şekilde tecimsel yaklaşımlarla istismar ediliyor.

KAYNAKLAR

A Shattered Innocence, The Millenium Holocaust; Christine Dolan: www.icmec.missingkids.com
Birleşmiş Milletler / United Nations /: www.un.org/special-rep/children-armed-conflict/ffaq.htm
BM mülteciler Yüksek Komiserliği / UNHCR: www.unhcr.ch
CNN: www.cnn.com
Çocuk Vakfı Sayısal Çocuk Uyarı Raporu /2000
Çocuk Vakfı; Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu / 2001: www.cocukvakfi.org.tr
DAWN gazetesi: www.dawn.com
Dünya Çalışma Örgütü : www.ilo.org
Dünya Gıda ve Tarım Teşkilatı: www.fao.org
Dünya Nüfus Teşkilatı: www.unfpa.org/swp/2001/english/indicators/indicators1.html
Dünya Sağlık Teşkilatı Raporları (WHO)
End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes: www.ecpat.net
<http://crime.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http%3A%2F%2Fwww.theelectricchair.com%2Ftorture>
<http://members.tripod.com/~aaart/braca.htm>
<http://www.cdn-friends-icej.ca/prsecutn/computer.html>
Molo Songololo Group: http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/africa/newsid_1037000/1037215.stm
Net Aid: www.netaid.org
Save The Children
The Coalition To Stop The Use Of Child Soldiers: www.child-soldiers.org
Türkiye Bilgi Merkezi : www.die.gov.tr/CIN/
Türkiye İnsani Gelişme Raporu / 1998
Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu / 1998
Uluslararası Af Örgütü / Amnesty International: www.amnesty.org
UNESCO Eğitim Raporları
UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu Raporu / 2001
UNICEF: www.unicef.org
Women’s Comission on Women and Children: www.womenscomission.org
www.refugees.org
www.smh.com.au/news/
www.speakout.org.za/about/types/type_issues_insurance.html

Umut var ... ve hep olacak!

Zafer Sokak No:17 Nişantaşı/İstanbul Tel:(0212) 240 23 83 - 240 41 96 Faks:(0212) 230 01 25
www.cocukvakfi.org.tr e-posta:cocuk_vakfi@hotmail.com